

Η ΣΗΛΥΒΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΖ' ΑΙΩΝΑ

Ὁ John Covel ἐφημέριος τῆς Levant Company ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ 1669-1677 περιώδευσε τὴν Θράκην ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν τῷ 1675. Ἡ περιήγησις εὐρίσκεται χειρόγραφος εἰς τὸν ὑπ' ἀρ. 22912 σελ. 179 κώδικα τοῦ ἐν Λονδίῳ Ἀγγλικοῦ Μουσείου καὶ ἀντίγραφον εἰς τὸ Cambridge Union Library Um VI 50-53.

Ὁ κώδιξ περιέχει καὶ ἄλλας ταξειδιωτικὰς περιγραφὰς ἐν αἷς καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ δημοσιευομένη περιγραφή τῆς Σηλυβρίας ἀποτελεῖ μέρος ἐνὸς ταξειδίου, τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται «Ἀπολογισμὸς τοῦ ταξειδίου μας εἰς Ἀδριανούπολιν» 1675. Τοῦ ὅλου προηγεῖται βραχεῖα σημείωσις ὅτι οἱ Ῥοῦκοι ὑπόλοιζον τὰς ἀποστάσεις μὲ ὥρας ὧν ἐκάστη ἀντιστοιχεῖ πρὸς 3 μίλλια. Τὸ ταξειδίον του ἤρχισε τὴν 2αν Μαΐου τοῦ 1675 ἀπὸ τῆς Πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ μέχρι τοῦ Pontipicoli (Μικρὸς Τσεκμετζές) ὅν περιγράφει συντόμως.

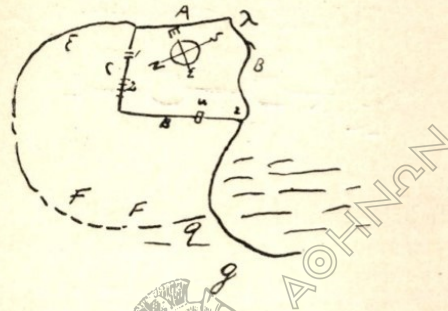
Τὰ σχετικὰ μὲ τὴν Σηλυβρίαν μερῶν εἶχε τὴν καλωσύνην ἢ ἀντιγράψην δ ἐν Λονδίῳ ἀρχιμανδριτῆς κ. Ἰάκωβος Βίρβος, τὰ ὁποῖα δημοσιεύομεν κατὰ μετάφρασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Θυατείρων κ. Γερμανοῦ Στρινοπούλου. Τὰ «Θρακικὰ» ἐκφράζον τὰς εὐχαριστίας των πρὸς τὸν Μητροπολίτην Θυατείρων ὡς καὶ εἰς τὸν Ἀρχιμανδριτὴν κ. Ἰάκωβον Βίρβον.

Εἰς προσεχῆ τόμον τῶν «Θρακικῶν» ἐλπίζομεν γὰ δώσωμεν μετάφρασιν καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς περιουδείας.

- 1 Ἡ Selibria ἢ Selivria ἔχει πράγματι πολλὰ τὰ ὁποῖα μᾶς ἀπησχόλησαν ὀλίγον. Ἡ παλαιὰ πόλις ἔκειτο ἐπὶ λίαν ἀποτόμου βράχου πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπὶ ἐνὸς ἀνερχομένου λόφου πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ τὰ τεῖχη ἴστανται σχεδὸν ἀκέραια μέχρι σήμερον, ἢ εἰκῶν των ἀτέχνως σχεδιασμένη εἶνε ἢ κάτωθι. Τὸ Β. εἶνε εὐρὺς ὑψηλὸς ἀπότομος βράχος ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τὸ Α. (N.A.) εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καλῶ τοῦτο τὴν παλαιὰν πόλιν μάλλον ἢ τὸ φρούριον, διότι ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν ἀκόμη δεκατέσσαρες Ἑλληνικαὶ Ἐκκλησίαι, μολονότι πραγματικῶς (ὡς θὰ ἴδῃτε κατωτέρω) εἶνε λίαν μικραὶ καὶ ἴσως τὰ ἀρχαῖα προάστεια ἦσαν ἐξ
- 2

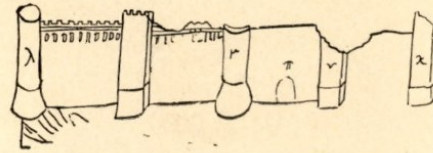
John
Covel:
Kodex
22912
p. 179
ἐν Λονδίῳ
Museum
Θυατείρων
Γερμανοῦ
-136

ἴσου εὐμεγέθη ὡς ἡ ἀρχαία πόλις. Οἱ Τοῦρκοι ἔκτισαν νῦν μίαν μεγάλην πόλιν ἐκεῖθεν σχεδὸν μέχρι τοῦ τείχους ἐπὶ τῆς βορείου καὶ βορειοδυτικῆς πλευρᾶς. Ἀπὸ τοῦ Ε. Ε. C. D. μέχρι τοῦ F. F. καὶ εἰς τὸ G. G. ὑπάρχει λίαν καλὸς λιμὴν ὅπου πλοῖα διακοσίων καὶ τριακοσίων τόννων δύνανται κάλλιστα ν' ἀγκυροβολήσουν. Ἐκτι-

σαν ἐπίσης ἐκεῖ διάφορα τεμενη ἐν εἰς αὐτῶν λίαν λαμπρόν, διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ ὁποῦ ἤρπασαν καὶ ἐσύλησαν ὅλον τὸ ὑλικὸν τὸ ὁποῖον τοὺς ἦτο χρήσιμον καὶ ἂν ὑπῆρχεν ἐπιγραφή τις ἐπ' αὐτῶν, εἴτε τὴν ἀπέκοψαν, εἴτε ἐκ φθόνου ἐθήκαν τὴν ἐπιγραφὴν ἔσωθεν, διότι θεωροῦν μεγάλην βεβήλωσιν τὸ ν' ἀνέχωνται οἰαδήποτε τοιαῦτα λείψανα ἀρχαίας μαθησεως νὰ μένουν ἐντὸς τῶν ναῶν των, ἰδίᾳ ἀκάλυπτα ὥστε νὰ βλέπωνται. Ἐπεσκέφθη τὸ κύριον αὐτῶν Τέμενος. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν ἐπιμέλειαν ἣν κατέβαλον, οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ εὔρω. Εἰς τὸ κατώτερον αὐτὸ μέρος ἢ προάστειον ζοῦν μόνον Τοῦρκοι καὶ ἴσως ὀλίγοι τινὲς Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοὶ μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλὰ γενικῶς οἱ Ἕλληνες εἶνε συσσωρευμένοι εἰς τὸ φρούριον καὶ μεταξὺ αὐτῶν συνωστίζονται ὀλίγοι τινὲς Ἰουδαῖοι καὶ ἐδῶ ἢ ἐκεῖ κανεὶς Τοῦρκος. Ἡ πλευρὰ Α πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν δὲν ἔχει κικοδομὰς πλησίον τῆς ἀλλὰ ἕνα ἀπλοῦν ἀγρὸν ἄνωθεν τοῦ ὁποῦ ὑψοῦται εἰς λόφος ὑψηλότερος ἐκείνου, ἐφ' οὗ ἴσταται τὸ φρούριον τοῦτο καὶ ἐπομένως ἀφ' οὗτο, εὐρέθησαν τὰ τηλεβόλα θὰ ἐπωφελοῦντο τῆς θέσεως ταύτης. Τὸ σχέδιον τοῦτο παριστᾷ τὴν πλευρὰν ἐκείνην, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἴστανται δύο στρογγύλοι πύργοι καὶ τρεῖς τετράπλευροι. Τὸ ὅλον μῆκος ἀπὸ τοῦ Α εἰς τὸ Κ εἶνε 303 ἰδικά μου μεγάλα βήματα. Τὸ μεγαλιέτερον μέρος εἶνε κτισμένον διὰ πλίνθων ὀπτῶν διακοπτομένων διὰ λίθου, ὅστις εἶνε μαλακὸς καὶ κεκομμένος εἰς μικρὰς πλάκας, ὅπερ φαντάζομαι εἶνε ὁ

μόνος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον τὰ τεῖχη ἐσώθησαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ πλίνθος καὶ ὁ λίθος ἦσαν ἄχρηστα καὶ οὐδεμιᾶς ἀξίας. Ὁ πύργος Λ ἴσταται ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου, τῶν
5 θεμελίων ἐν μέρει καταπεσόντων. Οἱ λίθοι (οἷτινες ἐν τοῖς πύργοις

εἶνε συντρίμματα) κρέμανται ἀκόμη δυνάμει τῆς ἀσβεστοκονίας, ἣτις εἶνε ἐξαιρετος καὶ σκληροτέρα αὐτοῦ τοῦ λίθου, ποικίλλουν εἰς πολλὰ μέρη (πρὸς τὴν θάλασσαν) ὅπου οἱ λίθοι εἴτε παρεσύρθησαν εἴτε ἐφαγώθησαν ἢ δὲ ἀσβεστοκονία παραμένει ἀκεραία. Εἶνε κατασκευασμένη εἴτε ἐκ χαλίκων τῆς θαλάσσης μετ' ἀσβέστου εἴτε εἰς μερικά μέρη ἀπὸ κοπανισμένων ὀπτῶν πλίνθων καὶ ἀσβεστον· τοῦτο εἶνε ἀκόμη ἐν μεγάλῃ χρήσει παρὰ τοῖς Τούρκοις, καὶ τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ Πλινθίου (l. 35 c. 12) signina κατασκευαζομένη κατὰ τὴν ἐποχὴν του ἐκ κονιτοποιημένων ἀγγείων, πλίνθων ὀπτῶν πλίνθων κτλ. Μεταξὺ μ καὶ ν εἰς τὸ π εἶνε ἐντετειχισμένη μία μικρὰ θύρα, εἰς τὸ γείσον τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή.

+ ΚΕ ΒΟΙΘΗΤΟ ΚΩ ΔΟΥΛΩ
ΚΕΡΓΩ ΒΑΣΙΛΙ ΤΕΠΑΘΑΡΩ ΑΜΝ

Δύνασθε νὰ ἐννοήσητε τὴν κατάπτωσιν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης
6 καὶ τὴν λίαν πρῶμον χρήσιν τῆς νῦν προφορᾶς. Διότι ἀφοῦ σήμερον η, ι καὶ υ προφέρονται ὅλα ὁμοίως, οὐδόλως παράδοξον ὅτι ὅλα νῦν (καὶ τότε) ἐγράφοντο ἀδιακρίτως τὸ ἐν ἀντὶ τοῦ ἄλλου. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῆ καὶ περὶ τοῦ ο καὶ ω, μὴ γινομένης σήμερον διακρίσεως μεταξὺ αὐτῶν. Ἡ ἐπιγραφή ἔδει νὰ εἶνε «Κύριε, βοήθει τῷ σῷ δούλῳ Σεργίῳ Βασιλεῖ». Τίς ἦτο ὁ Σέργιος οὗτος, δύνασθε ἴσως νὰ εὔρητε ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ τῆς ὁποίας στεροῦμαι καὶ ὡσαύτως δὲν γινώσκω τί εἶνε ἡ τελευταία λέξις σπαθάρω αΜΝ, μολονότι ὅλα τὰ γράμματα εἶνε καθαρά πλὴν τοῦ ρ. Σπαθί εἶνε κοινὴ ἐλληνικὴ λέξις σημαίνουσα ξίφος καὶ σπαθάρω, ὁ ξιφοποιὸς καὶ σπαθάτος ὁ

7 ξιφοφόρος. Ἐπομένως ἂν εἶνε κύριον ὄνομα ἢ ἐπίθετον ἀγνωῶ καὶ ὠσαύτως ἂν εἶνε σπαθάρω ἢ σπαθάτ. Χάρισαί με ἔν η̅ δύο λεπτά συμβουλευόμενος τοὺς συγγραφεῖς σου, οὐς ἐγὼ στεροῦμαι. Ὁ Πύργος εἰς τὸ Κ ἐν τῇ γωνίᾳ κατέπεσε πολὺ εἰς τὴν κορυφήν, ἀλλ' εἰς ἔν εἶδος ὑδροχόης πρὸς τὴν κορυφήν εὗρον τὸ τεμάχιον αὐτὸ μὲ μεγάλα καθαρὰ γράμματα προεξέχοντα, οὐχὶ ἐντὸς κεχαραγμένα.

† ΚΚ ΒΟΗΘΙΘΕΩΚΤΙΣΤΩΠΑΤΡΙΚ =

(Πατρίκ = Πατρίκιος Κωνσταντῖνος, εἰς μέγας ἀνὴρ καὶ εὐνοούμενος τοῦ Μιχαὴλ ἐκείνου) καὶ ἐπὶ τοῦ κυρίου δρόμου πλησίον κεῖται τεμάχιον (τὸ ὁποῖον εἰκάζω ἦτο ἐξ αὐτοῦ). Ἐξέσκαψα αὐτὸ καὶ εὗρον μόνον ΔΡΟΜΟΥ ἐπ' αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν μᾶς διαφωτίζει, ἐκτὸς ἂν ἀνσφραγῶνται εἰς τὸν μέγαν δρόμον (δρόμος εἶνε δημῶδης ἑλληνικὴ λέξις) ὅστις κεῖται ἀκριβῶς εἰς τὴν γωνίαν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη εἰσφορεῖτε νὰ παρατηρήσετε πάλιν αὐτὴν τὴν διαφθορὰν τῆς ἀρχαίας ὀρθογραφίας, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὁποῖαν ὁ John Cheek καὶ Winterton εἰς τὰς σημειώσεις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἡσιόδου παρέχουσιν καλὰς πληροφορίες. Ἄλλ' ἂν ποτὲ συναντηθῶμεν ἐλπίζω νὰ ἀσπ' διηγηθῶ μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἴσως (ἐπὶ τέλους) θὰ συντελέσουν νὰ διέλθωμεν μίαν χειμερινὴν νύκτα. Ἡ πλευρὰ πρὸς τὸ ΒΑ. πρὸς τὸ C ἔχει δύο εὐρείας πύλας καὶ στοάς. Ἄνωθεν τῆς πρώτης πύλης ἐπὶ τοῦ γείσου ἢ τῆς ὑδροχόης εἶνε γεγραμμένα τὰ ἐξῆς, ὅλα ἐν μιᾷ γραμμῇ, τῶν γραμμάτων προεξέχοντων ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ καὶ πολὺ μεγάλων ἀλλ' ὀλίγων ἐφθαρμένων καὶ τετριμμένων. Τὸ σύνολον προῦξένησε μεγάλην δυσ-

† ἈΝΕΝΕΩΘΗΘΕΟΣ ΠΟΛΙΣ ΤΑΥΤΗΣ ἩΜΗ
ΧΑΜΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΣΙ ΑΙΘΕΛΗΘΟΥΣΕΩΙ
ΚΑΙ ΩΣΕΝ ΚΤ ΒΑΣΙΛΕΥ ΙΗΝΕΠΗΤΙΚΗΣ.

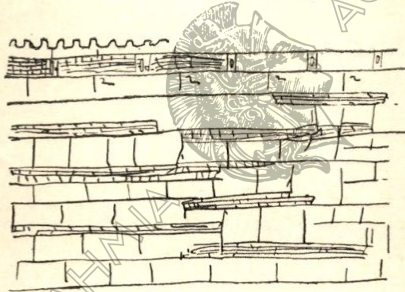
9 κολίαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἀναγινώσκειται «ἀνενεώθη ἡ θεόσωστος πόλις ταύτη ἐπὶ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας καὶ Θέκλης, οὓς ἐδικαίωσεν κύριος βασιλεύειν ἐπὶ τῆς γῆς», τὸ ὁποῖον δεικνύει ὅτι τὰ τείχη ἐπεσκευάσθησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Μιχαὴλ τοῦ Γ', καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας (περὶ τὸ 840 μ. Χ). Ποία ἡ Θέκλα αὕτη (ἢ μνημο-

νευομένη ἐκεῖ) θὰ γνωρίζετε καλλίτερα ὑμεῖς καὶ τὰ βιβλία σας ἢ ἐγώ. Ἡ κατόπιν πύλη 2 ἔχει ἐπ' αὐτῆς ἕνα μέγαν πύργον. Ἐπὶ ταινίας λίθων εἰς μίαν ἐκ τῶν παρεῶν, δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ ὑπάρχει μία ἐπιγραφὴ πολὺ ὑψηλὰ καὶ πῶς (διὰ τὸ μὴ ἔχειν διόπτρας) δύσλητος· ἀλλ' ὅτι ἠδυνήθη νὰ ἐξαγάγω εἶνε τοῦτο.

† ΚΑΜΗ ΣΤΟΝ ΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΤΙ ΓΛΗ Σ ΜΕΝΟΝ ΦΕ
ΡΩΝ Χ ΜΩ ΚΑΙ ΚΕΙ ΤΕ ΚΑΙ Θ ΕΩ Ρ Η Δ Ε Π Υ Ρ Γ Η Σ Η Σ Η

- Ἦτο γεγραμμένη κύκλῳ εἰς τὸ τόξον τοῦ πύργου." Ἄν εἶχον διόπτρας ἢ ἂν καθ' οἷονδήποτε τρόπον ἠνύουν τὸ κείμενον τῶν γραμμάτων, θὰ ἠδυνάμην παραβάλλων τὰ γράμματα πρὸς ἄλληλα νὰ ἐξαγάγω τὸ νόημα. Ἄν θέλετε νὰ ἔχετε περισσότερα περὶ αὐτῆς, πρέπει νὰ
- 10 ἔλθητε ὁ ἴδιος. Ἐγὼ ὑποθέτω τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος ἦτο ἀκόμη ὀπίσω. Ἄνερριχήθη καὶ ἐρριψκινδύνευσα τὸν λαίμῳ μου δι' αὐτήν. Ἡ πλευρὰ I ἔχει οἰκίας προσθεμιμένας εἰς αὐτὴν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Εἰς τὸ Κ εὐρίσκονται τὰ ερείπια ἑνὸς τετραπλεύρου πύργου καὶ εἰς τὴν γωνίαν Ζ εὐρίσκειται μέρος τι ἑνὸς ἄλλου. Τὰ θεμέλια αὐτοῦ ἔπεσαν ὀλοτελῶς εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ λίθοι κρέμανται ἀκόμη δυνάμει τῆς ἀμμοκονίας, ὡς ἐλέχθη, εἰς τὸ Λ. Ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Β εὐρίσκειται τεμάχιον τείχους καίτοι τὰ θεμέλια ὡσαύτως κατέπεσαν κάτω κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐνόμισα ἀκριβῶς ὅτι ἦτο τὸ ὑπόλοιπον ἔτοιμον νὰ τὸ ἀκολουθήσῃ· τοῦτο μὲ ἔκαμε νὰ συμπεράνω ὅτι ὑπῆρχεν ἐν ἀρχῇ ὀλόκληρον τεῖχος ἀπὸ τοῦ Ζ εἰς τὸ Λ.
- 11 Ἄλλὰ τοῦ βράχου συνεχῶς καταπίπτοντος, κατ' ἀνάγκην τοῦτο ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Τώρα ὁ βράχος εἶνε λίαν λεῖος, συνίσταται ἐξ ἐρυθροῦ μαλακοῦ ἀμμόδους λίθου, μεταξύ τοῦ ὁποῖου κεῖνται στρώματα μαλακῆς ραβδωτῆς ἄμμου, ὅλα ὀριζόντια. Καὶ ἐπειδὴ ὅλα εἶνε εὐκόλως εὐθραυστα, πολὺ πιστεύω, ὅτι ἡ θάλασσα (καίτοι οὐδαμῶς ἔχει ἐνταῦθα ἄμπωτιν καὶ παλίρροϊαν) ἐν τούτοις ἐν καιρῷ ἰσχυρῶν νοτίων ἢ δυτικῶν ἀνέμων ὠθουμένη ἐναντίον τῆς βάσεως τοῦ βράχου βαθμηδὸν κατέφαγεν αὐτήν, καὶ οὕτω τὸ ἄνω μέρος σὺν τῷ χρόνῳ καὶ κατ' ὀλίγον κατέπεσε. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἴστανται νῦν ἐν παλαιὸν μοναστήριον τόσον πλησίον τῆς ὀφρύος τοῦ βράχου, ὥστε εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν τύχην ἣν ἔσχε τὸ τεῖχος. Παρατήρησα πολλάκις ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἄγγλιᾳ βράχους εἰς τὴν παραλίαν πολὺ σκληροῦς ἐν τῇ ἐξωτερικῇ
- 12 πλευρᾷ τῶν ὁποίων τὸ ἐσωτερικὸν μέρος δὲν ἦσαν ἢ ἄμμος καὶ τρι-

βόμενος λίθος, ὅστις, ἂν ἡ θάλασσα ἀπαξ ἔθραυε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ λίθου, τὸ ὑπόλοιπον κατ' ἀνάγκην ἔδει μετ' ὀλίγον νὰ διαλυθῆ. Ὑποθέτω ὅτι τοῦτο συνέβη τὸ πάλαι καὶ εἰς τὴν θέσιν αὐτήν, διότι ἄλλως, ἂν ὁ βράχος ἐν τῇ ἐξωτερικῇ του μορφῇ ἦτο ὡς εἶνε τώρα, οἱ ἄνθρωποι δὲν ἦσαν τόσον ἀνόητοι νὰ κτίζωσι τείχη καὶ Ἐκκλησίας τόσον ἐγγὺς αὐτοῦ. Ἄν σημειώσητε τοῦτο, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ δυνηθῆτε νὰ εὕρητε ὅτι τοῦτο συνέβη ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς πολλὰς πόλεις ἐν μέρει παρασυρθείσας εἰς τὴν θάλασσαν ὡς τὸ Cromer εἰς τὸ Norfolk Ἡ οἰκοδομὴ εἶνε παχέια· ἐκ τῶν τειχῶν εἰκάζω, ὅτι εἶνε Γοτθικοῦ ρυθμοῦ. Θὰ σὰς δώσω ἐνταῦθα τεμάχιον τοῦ τείχους Α ἢ 13 Λ Κ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Ἡ κατασκευὴ ἦτο πλίνθος ὁπτός διασχιζόμενος ὑπὸ λίθου ἢ μᾶλλον (τὸ ἀντίθετον) λίθος διασχιζόμενος ὑπὸ πλίνθων ὁπτῶν εἰς σειράς. Ὑπῆρχον παρατηρητήρια τὰ ὁποῖα ἐν τῇ ἐξωτερικῇ πλευρᾷ εἶχον μίαν σειρὰν πλίνθων καὶ μεταξὺ ἀλλήλων ὡς δύνασθε νὰ ἀντιληφθῆτε ○○○ τὰ παρατηρη-

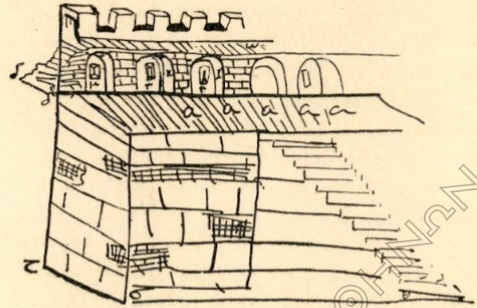

τήρια. Ζ Ζ αἱ πλάκες ὁπτῶν πλίνθων, τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἔργων περίε αὐτῶν ἦσαν λίθοι. Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον εἶνε τὸ ἐσωτερικὸν ἐν τῷ δευτέρῳ σχεδίῳ, ὅπου πρῶτον ἔχετε τὰ τείχη, κάτωθεν λίαν παχέα, ὡς τὰ Τ C, τούλάχιστον 6 ἕως 7 ὑάρδας ἐν τῇ ἀσθενε-

14 στάτῃ θέσει τὸ ὕψος δύναται νὰ εἶνε περί τὰς 20 ἐν τῇ χαμηλοτέρᾳ θέσει ὅταν ἡ κορυφή ἦτο ἀκεραία. Ἐντὸς 6 ἢ 8 ὑαρδῶν τῆς κορυφῆς ἦτο ὁ προμαχῶν α α α, ὅστις θὰ ἦτο ἐντελῶς στρογγύλος

15 ἐκτός ἂν διεκόπτετο ὑπὸ τῶν πύργων. Εἰς τούτους ἀνήρχοντο διὰ πλατειῶν λιθίνων βαθμίδων, αἵτινες παραμένουσιν εἰς διάφορα μέρη, ὡς εἰς τὸ Θ. Θ. Θ. Εἰς τὸ τεῖχος, ἄνωθεν, ὁ προμαχῶν οὗτος ἦτο διάτρητος ἔσωθεν κατὰ διαστήματα 2 ἢ 3 ὑαρδῶν μία ἀψίς καὶ ἐν φυλάκιον ἢ εἰς θόλος ὡς εἰς τὸ μ. καὶ ἐν αὐτῷ ἐκολποῦντο μία τετράγωνος κατασκοπευτικὴ ὀπή εἰς τὸ μ., πλατεῖα ἐσωτερικῶς καὶ πολὺ στενὴ ἐξωτερικῶς (σημειουμένη ἐν τῷ σχεδίῳ σελ. 128 ὑπὸ

ΟΟΟΟ), ούτως ὥστε ἀνὴρ ἐξῶθεν δυσκόλως ἠδύνατο νὰ περιπατήσῃ ὡς ὡ ὡ, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀνέβαινε διὰ λιθίνων βαθμίδων. ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ προμαχώνος ὡς εἰς τὸ δ δ καὶ ἀλλάχου. Μερικὰ

- 16 ἐξ αὐτῶν μένου ἀκόμη. Ἀπὸ τοῦ θρομίσκου αὐτοῦ ἡ κορυφή τοῦ τείχους μεταξὺ τῶν πολεμιστῶν ἦτο ἥκιστα ὑψηλή. Διέτριψα ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν ἀνόητον αὐτὴν ὑπόθεσιν ἕνεκα τῆς εὐχαριστήσεως, τὴν ὁποίαν μοι ἔδωσε τότε καὶ ἐν μέρει ἕνεκα τῆς χρήσεως, ἦν δύναμαι νὰ κάμω αὐτῆς ἵνα ἐννοήσω πολλὰ χωρία εἰς τοῦ Lirrius Poliorchitico ὡς πρὸς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον οἱ πολιορκούμενοι ἠδύνατο τόσον εὐκόλως ν' ἀποκρούωσι τοὺς ἐπιτιθεμένους μὲ λίθους, ὄγκους, λυωμένας μολύβδου βολίδας κτλ. ἀπὸ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ τείχους κτλ. Θεωρῶ τοῦτο χρήσιμον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διότι τὰ ἔργα ταῦτα ἀφ' οὗ ἐφευρέθη τὸ τηλεβόλον δὲν θεωροῦνται πολὺ ἀσφαλῆ. Ἄν σκέπτεσθε νὰ χαριεντισθῆτε, ἔχετε περισσότεραν ἄνεσιν νὰ πράξητε τοῦτο, παρ' ὅσῃν ἐγὼ τώρα καὶ διὰ τοῦτο συχωρήσατε, ἂν ἐπιρρίπτω ὅλα τὰ πράγματα πρὸς ὑμᾶς.
- 17 Οἱ Ἕλληνες εἶχον ἄλλοτε 22 Ἐκκλησίας ἐδῶ ἐντὸς τῶν τειχῶν, ἀλλὰ τώρα (ὡς εἶπον) εἶνε μόνον 14 καὶ αὐταὶ ἀξιοθρήνητοι, μικραὶ θλιβεραὶ τρύπαι, εἷς συνήθης σωλέας θὰ ἔκαμνε δύο ἐξ αὐτῶν. Τὸ ἴδιον (ὀφείλω νὰ σᾶς εἶπω ἅπαξ διὰ παντός) εἶνε τώρα αἱ Ἕλληνικαὶ Ἐκκλησίαι καθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐξ ὧν ἔχω ἰδεῖ καὶ πολὺ ὑποπεύομαι (ἔξω τῆς Κωνσταντινουπόλεως) ὅτι γενικῶς αὐταὶ τὸ πάλοι ἦσαν μόνον ὀλίγον τι καλλίτεροι, ὅπερ ἔκαμε πιθανῶς τὸν Προκόπιον νὰ συγκινηθῆ περὶ τῆς ἀγίας Σοφίας, ἥτις πράγματι εἶνε πολὺ ὠραῖον οἰκοδόμημα ἀκόμη. Καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς ταύτας
- 18 περὶ τῶν ὁποίων ὀμιλῶ, δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι παραπείθει τὰ Σερα-

φείμ εἰς τὰ Χερουβείμ νὰ διαμένωσιν ἐκεῖ, ἀλλὰ σοβαρῶς εἶπεῖν, μοὶ ἐφάνη ἀπείρως μικροτέρα τῶν προσδοκιῶν μου, ὡς ἀλλαχοῦ μέλλω ἴσως νὰ συζητήσω μετὰ σοῦ. Μετέβην ἐνταῦθα νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Μητροπολίτην, ὅστις ἦτο λίαν νέος· ὑποθέτω ὄχι ἄνω τῶν 25. Μὲ μετεχειρίσθη μετὰ τῶν συνηθειῶν τοῦ τόπου τούτου λίαν εὐγενῶς, μὲ καφέ, σερμπέτι, γλυκὸ τριαντάφυλλον καὶ καθαρὸν ὕδωρ ὅσον ἤθελον νὰ πῶ. Ἔχει μίαν ὥραιαν μικρὰν οἰκίαν παρὰ τὴν Μητροπολιτικὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις εἶνε ἀφιερωμένη εἰς τὴν Παναγίαν, ἣτο ἡ ὥραιότερα ἐκεῖ, ἐστολισμένη μὲ μαρμαρίνους στύλους, ἀλλὰ τώρα περιμαζευμένη εἰς οὐδὲν ἄλλο ἢ εἰς ἓν σκευοφυλάκιον σχεδόν. Ἡ ἀρχαιότερα Ἐκκλησία (καὶ νῦν ἡ ὥραιότερα) εἶνε ἀφιερωμένη εἰς τὸν ἅγ. Γεώργιον. Τὸ ἔδαφος εἶνε ὠραῖα ἐπεστρωμένον μὲ μαδρον καὶ λευκὸν μάρμαρον, εἶνε (ὡς πρὸς τὰ θεμέλια) ἀκόμη ὀλόκληρος καὶ σὰς βεβιωῶ δύναται εὐμενῶς νὰ παραβληθῆ πρὸς τὸ παρεκκλήσιον μας καὶ σχεδόν ἄλλη μία ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐκείνης. Ὁ θόλος ὑπεράνω τοῦ ἁγίου Βήματος εἶνε πολὺ ὠραῖον μωσαϊκὸν ἔργον καὶ περὶ τὸ διάζωμα αὐτοῦ εἶνε γεγραμμένα C C W Z. Τῷ οἴκῳ πρέ-

19

ΧΧΣ ΝΝΣ Ν ΤΩ ΟΦΚΩΣΟΥ ΠΡΕΠΕΙ
 ΑΓΙΑΣΜΑ ΚΕ ΕΙΣ ΜΑΚΡΟΤΗΤΑ
 ΗΜΕΡΩΝ Ν

πει ἀγίασμα Κε εἰς μακρότητα ἡμερῶν.» Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος εἶνε τὸ αὐτό· καὶ εἰς καλόγηρος (εἰς παπὰς ἢ μοναχὸς ἐκεῖ) ὑπέθετεν ὅτι ἦτο: ὦ σῶσον! Εἶμαι διατεθειμένος νὰ δεχθῶ ὅτι σημαίνει αὐτὸ ἀλλὰ χρειάζεται τὸ Ν πρὸς τοῦτο. Εὐρίσκω ὅτι ἦτο μία λέξις ἱκεσίας, ἣς ἐγένετο χρῆσις εἰς τὰ ἀρχαῖα Φυλακτήρια, κοινῶς ἀποδιδόμενα εἰς τοὺς ἀκολούθους τοῦ Βασιλείδου. Ἔχω ἓν λίαν σπάνιον ἀξιοπερίεργον, τοῦ ὁποίου θὰ σὰς δώσω περιγραφὴν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ παραβάλετε τοῦτο μὲ αὐτήν. Ἐξερχόμενος τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης ἐπὶ τοῦ τοίχου, εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἔξωθεν ὑπάρχουσι τέσσαρες μορφαὶ ἰστάμεναι εἰς ἓνα μικρὸν λίθον 1 1/2 πόδα μακρόν· εἰς γέρων ἄνθρωπος μὲ ἓνα νέον εἰς τὴν ἀριστεράν του χεῖρα ἔχοντα μίαν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τὴν ἄλλην ὑπὸ τὴν παρεϊάν του. Ἄπέναντι αὐτοῦ ἴστανται γυνὴ μὲ μίαν νέαν παιδίσκην ἐν τῇ ἰδίᾳ θέσει μὲ τὸν νέον, ἄνωθεν ἦτο γεγραμμένον (τῆς γωνίας οὔσης ὀλίγον τετραυραυμένης) Ἰούνιος Πρόβος καὶ εἰς τὸ χεῖλος τῆς πλευρᾶς πρὸς τὴν δεξιὰν χεῖρα ΖΗ. Συμπεραίνω ὅτι ἦτο ἐπιγραφὴ εἰς τὸ μνημεῖον αὐτοῦ· διὰ τῆς λέξεως ΖΗ τὴν ὁποίαν συχνάκις συνήνητσα

20

- ώσαύτως εἰς μνημεῖα ἦτο ἴσως μόνον μία ἔνδειξις τῆς πίστεως αὐ-
- 21 τῶν εἰς τὴν ἀθανασίαν. Εἰς ἄλλην Ἐκκλησίαν τῆς ὑπεραγίας Θεο-
τόκου δεικνύεται τὸ σῶμα μιᾶς ἁγίας, τὴν ὁποῖαν καλοῦσιν Ὅσιαν
Ξένην καὶ μία παλαιὰ εἰκὼν τῆς Παρθένου Μαρίας. Διηγοῦνται τὴν
ἱστορίαν, ὅτι ἀπὸ μέγα ναυάγιον τὸ σῶμα τοῦτο ἐξώκειλεν εἰς τὴν
παραλίαν μετὰ τῆς εἰκόνης αὐτῆς δεδεμένης εἰς αὐτὸ διὰ σιδηρᾶς
ἀλύσσου καὶ μολονότι οὐδέποτε ἔμαθον πόθεν προήρχετο οὔτε τί
ἦτο ἀλλὰ χάριν τῆς εἰκόνης ἐθεώρησαν αὐτὴν ἁγίαν καὶ διετήρησαν
τὸ σῶμα αὐτῆς καὶ τὴν εἰκόνα ὡς ἀντικείμενα λατρείας διὰ τὸν
λαόν. Ὁρίσθη εἰδικὴ ἡμέρα (24ῆ Ἰανουαρίου) ἐν τῷ ἑορτολογίῳ χά-
ριν τῆς ἁγίας αὐτῆς, ἀλλὰ διηγοῦνται καὶ μίαν ἄλλην ἱστορίαν
περὶ αὐτῆς. Τὸ Μοναστήριον τὸ ὁποῖον ἔχω ἤδη μνημόνευσει ὑπῆρ-
ξεν πολὺ ὥρατον μικρὸν οἰκοδόμημα, ἀλλὰ τῶρα κατεριπύμενον,
- 22 καθ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν προικοδοτήσεις ἢ εἰσοδήματα πρὸς ἐπι-
σκευὴν αὐτοῦ. Ὑπελείφθη εἰς μόνον γέρον καλόγηρος, ὅστις ζῆ μόνον
μὲ τὰ ὀλίγα ὄσπρια τὰ ὁποῖα εἰμφορεῖ νὰ λάβῃ ἐκ τῆς εὐσπλα-
χνίας τῶν ξένων. Περαιτέρω εἰς τὴν βορειανατολικὴν γωνίαν τοῦ
φρουρίου ἴστανται 6 ἀνεμόμυλοι σταθεροὶ καὶ ἀκίνητοι καίτοι οὐδέ-
ποτε ἔχουσιν ἔλλειψιν βορείου ἀνέμου τὴν νύκτα ἕνεκα τοῦ Ἐμβάτη,
ὅστις ὅταν ἔλθῃ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐν καιρῷ τῆς ἡμέρας, δὲν παρα-
λείπει νὰ ἐπανεέλθῃ ὄλην τὴν νύκτα. Ὑπάρχει εἶδος μύλου διὰ τὸν
ἄνεμον καὶ ἕτερον εἶδος διὰ τὸ ὕδωρ (ἐδῶ ἐν Τουρκίᾳ), ὅπερ κατα-
σχύνει ἀπείρως τὰς μηχανικὰς μᾶς προσπάθειας. Παραλείπω τὴν
περιγραφὴν αὐτῶν νῦν ἀφοῦ ἐσταμάτησα πάρα πολὺ εἰς τὴν Σηλυ-
βρίαν, ὥστε νὰ κουράσω τὴν ὑπομονὴν σου.